

Костенко О.Г.

старший викладач

*Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ МЕДІА- ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Історія зародження медіаосвіти бере свій початок у 60-х роках ХХ ст. і пов'язана не стільки з поширенням аудіовізуальних засобів масової інформації, скільки з розумінням того, що медіатексти можуть сприйматися суспільством по-різному і, як наслідок, мати різний вплив. За сприяння ЮНЕСКО медіаосвіта у 70-х роках отримала світове визнання та подальший розвиток. На сьогоднішній день розуміння цілей медіаосвіти змінилося від навчання школярів критично оцінювати медіа до розвитку медіа- та інформаційної грамотності, що є основою розвитку демократичних, плюралістичних суспільств знань, що здатні до міжкультурного діалогу.

В Україні про медіаосвіту активно говорять лише протягом останніх 10 років, відтак українська наука все ще не має її єдиного категоріального апарату. Саме тому ми здійснили спробу узагальнити найпоширеніші визначення основних понять, виділяючи головний концепт явища, його цільову аудиторію, головні компетенції.

Це дало нам можливість звернути увагу на те, що грамотність спрямована на розв'язання щоденних побутових задач, медіаграмотність – розуміння ролі й функцій ЗМК та інших джерел інформації в суспільстві, критичну оцінку медіаконтенту, взаємодію із ЗМК для самовираження, міжкультурного діалогу, вироблення власного контенту, інформаційна грамотність спрямована на те, щоб знаходити й оцінювати якість інформації, зберігати, поширювати інформацію, ефективно й етично використовувати її, медіа- та інформаційна грамотність – це сукупність знань, установок, умінь і навичок, які дозволяють отримувати доступ до інформації та знань, аналізувати, оцінювати, використовувати, створювати та поширювати їх з максимальною продуктивністю відповідно до законодавчих та етичних норм і з дотриманням прав людини.

Також ми звертаємо увагу на такі поняття, як трансграмотність, мультиграмотність, мультимодальна грамотність та явище «медійного просьюмеризму» як дотичні до поняття «медіаосвіта», що здебільшого є синонімами поняття «медіа- та інформаційна грамотність».

Якщо звернути увагу на хронологію знакових подій, що сприяли розвитку української медіаосвіти, стає зрозумілим, що українська медіаосвіта бере свій початок від 20-х років ХХ ст. з роботи кіноклубів, любительських кінофотостудій, гуртків юних кореспондентів, випуску стінних шкільних газет, тобто більшою мірою від аудіовізуальних мистецтв. З кінця 90-х років українські науковці звертають увагу на розвиток медіаекології, що дало можливість вивчати вплив медіа на аудиторію. На початку 2000-х починають

працювати дитячо-юнацькі конкурси та фестивалі медійної творчості, що відкрило для українців ще один напрямок медіаосвіти. У 2010 р. активно медіаосвітою починає займатися Академія української преси, що відкриває новий етап розвитку медіаосвіти в Україні.

Сьогодні українська медіаосвіта йде двома основними шляхами – формальним (дошкільна, шкільна, у вищій школі) та неформальним (позашкільна, батьківська, медіаосвіта дорослих та засобами медіа).

Історія розвитку формальної медіаосвіти розпочинається в 2010 р. у зв'язку з прийняттям Концепції впровадження медіаосвіти в Україні та початком Всеукраїнського експерименту впровадження медіаосвіти в загальноосвітніх закладах. Згідно з Концепцією провідне місце в українській медіаосвіті віддається шкільній медіаосвіті. У 2016 р. була прийнята нова редакція Концепції, а в 2017 р. розпочато новий експеримент, що, більшою мірою, повторює попередню Концепцію, однак більше звертає увагу на деструктивний вплив медіа й роль медіаосвіти у вихованні патріотичного духу. В Україні існує кілька основних форм розвитку шкільної медіаосвіти, це: обов'язковий урок з медіаграмотності, факультативне навчання за бажанням учнів, інтеграція в інші навчальні предмети, медіаклуби, гуртки. Основні теми, що розглядаються на таких заняттях: аналіз медіаповідомлень, вияв маніпуляцій, інформаційна безпека, візуальна медіакультура (практичне створення власних медіапродуктів). Однак можна побачити, що ці теми не сприяють розвитку медіа- та інформаційної грамотності, а однобоко зосереджуються на окремих аспектах, що можуть сприяти медіаграмотності.

Усе ще мало розробленими є дошкільна медіаосвіта та медіаосвіта у вищій школі. Що стосується медіаосвіти у загальноосвітніх навчальних закладах, то, за нашими висновками, елементи медіаосвіти мають бути інтегрованими в усі шкільні предмети на всіх навчальних рівнях, а також у поєднанні теоретичних та практичних підходів.

Неформальна освіта в Україні здійснюється здебільшого за ініціативою активістів – громадських організацій і творчих об'єднань та поки що не знайшла значної підтримки на офіційному рівні. Неформальна медіаосвіта може бути ефективною, адже в її основу покладена внутрішня особиста пізнавальна мотивація її учасників, а також прагнення та самовираження й розвитку, однак через відсутність системності не може реалізувати весь свій освітній потенціал. Таким чином, найбільшою проблемою сучасної української медіаосвіти є відсутність комплексної стратегії розвитку, що стосувалася б усіх форм і включала всі вікові, соціальні групи та групи інтересів.